

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Postboks 4710 Torgarden, 7468 Trondheim
Sentralbord: 73 19 90 00, Telefaks 73 19 91 01
Besøksadresse: E. C. Dahls g. 10

Saksbehandler
Kari Tønset Guttvik
Miljøvern avdelingen

Innvalgstelefon
73 19 92 05

Vår dato
26.09.2017
Deres dato
30.08.2017

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)
2017/6313-461.7
Deres ref.
2017/3849

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 OSLO

Søknad om vannuttak til Herje genbank - Rauma kommune - Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Vi viser til brev av 30.08.2017 fra Kommunal og moderniseringsdepartementet. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag som settefylkesmann bes om å gi uttalelse til høring av søknad om vannuttak til Herje genbank i Rauma kommune, fordi Fylkesmannen i Møre og Romsdal er eier av genbanken.

Bakgrunn

Herje genbank tar vare på sjørretstammene i Raumaregionen. Dette er en type stamfiskanlegg med skjerpede krav til sikkerhet for det biologiske materialet som av ulike grunner er truet i naturen. Genbanken er avhengig av sikker vannforsyning for å opprettholdes. Genbanken forsynes i dag med vann via Herje kraftverk og fra et inntak ved kote 18 i Herjeelva. Dagens løsninger for inntak av vann fungerer ikke tilfredsstillende. Det er avgjørende for genbanken å ha et fungerende inntak de gangene kraftverket og strømforsyningen svikter. Fylkesmannen i Møre og Romsdal søker derfor om konsesjon til å etablere et nytt inntak ved kote 23 i Herjeelva. Inntaksdammen på kote 18 skal etter planen rives.

Tekniske og hydrologiske forhold

Anadrom (lakseførende) strekning i Herjeelva går opp til kote 20 m.o.h., en strekning på omkring 250 m. Herje kraftverk på kote 10 m.o.h. reduserer arealet av naturlig anadrom strekning. Strekningen mellom planlagt inntak til genbanken og utløpet til kraftverket er 150 m. Denne strekningen inngår i dag i den såkalte minstevannføringsstrekningen til kraftverket med minimum vannføring på 50 l/s om vinteren og 160 l/s om sommeren, når kraftverket er i drift. Kraftverksutløpet ligger på kote 10 m.o.h.

I naturlig tilstand, før etablering av kraftverket, er middelvannføringen 0,73 m³/s ved planlagt nytt inntak til genbanken på kote 23 m.o.h. Vannuttaket til genbanken er 0,125 m³/s (ca 17 % av årlig middelvannføring). Dagens situasjon på denne delen av elvestrekningen, blir bestemt av driftsvannføringen ved kraftverket og overløp/minstevannføring ved inntaksdammen til kraftverket.

Genbanken vil primært benytte vann fra turbinundervannet til kraftverket, sekundært vann fra omløpsventil i kraftstasjon og siste mulighet er vann direkte fra elva. Det er installert en omløpsventil som aktiveres når kraftverket stopper. Kapasiteten til omløpsventilen er dimensjonert for å kunne dekke vannbehovet til genbanken. Når kraftverket står, skal vanntilførselen til genbanken gå via rørgaten til kraftverket, via turbinundervannet eller via en energidreper og frem

til det nye inntaket i Herjeelva. Energidreperen dimensjoneres slik at det er igjen tilstrekkelig trykk til at vannet når inntaket til genbanken uten bruk av pumpe. Dersom omløpsventilen eller energidreperen er ute av funksjon, må genbanken hente vann direkte fra Herjeelva fra det nye inntaket. På disse dagene vil det bli lav/ingen vannføring på strekningen nedstrøms inntaket til genbanken.

Kraftverket har vært ute av drift mellom 0 og 155 dager i årene 1987 til 2016. Gjennomsnitt for årene er 48 dager. Det finnes ikke erfaringstall på hvor mange dager en kan forvente at genbanken vil måtte bruke vann rett fra elva. Uansett vil en slik hendelse føre til tilnærmet «tørrlegging» av nedre del av elva, noe som kan føre til stranding og dødelighet av fisk og ferskvannsorganismer. Fisk og ferskvannsorganismer «dør bare en gang», derfor vil én slik hendelse kunne være tilnærmet like alvorlig som summen av flere hendelser. Konsekvensvurderingen påpeker også at akvatisk miljø på berørt område har middels verdi, og at påvirkningen på akvatisk fauna er stor. Tiltaket medfører middels til stor negativ konsekvens for akvatisk miljø på berørt strekning.

Vurdering av saken mot prinsippene i naturmangfoldloven

Vi mener de vurderingene som er gjort i konsekvensvurderingen er rimelige. En kan forvente at livsgrunnlaget for ferskvannsorganismer i nedre del av Herjeelva blir vesentlig dårligere som følge av tiltaket så fremt en ikke kan gjøre tiltak for å redusere antall hendelser til et tålelig minimum hvor bruk av elveinntaket knapt nok forekommer.

Vi viser til kunnskap om biologisk mangfold framlagt i søknaden og i konsesjonssaken om Herje kraftverk. Vi mener at det er tilstrekkelig og god nok kunnskap til å ta beslutning i saken (jf. naturmangfoldloven § 8). Før-var prinsippet skal dermed ikke kommet til anvendelse (nml § 9). Vi vurderer at den samla belastningen (§ 10) som økosystemet kan bli utsatt for er en vesentlig merbelastning hvis en får «noe» bruk av elveinntaket. Påvirkningen vil gå utover det som ble vurdert som akseptabelt ved fastsettelse av minstevannføring i konsesjonssaken Herje kraftverk. Tålegrensen vurderes i så måte og være overskredet internt i vassdraget.

Det er jf. nml § 12 vurdert miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, og avbøtende tiltak. Vi er av den oppfatning at sikring av vann til genbanken er så samfunnsmessig viktig for å oppnå målene i naturforvaltningen, at tiltaket til tross for forventa negative effekter kan forsvares, forutsatt at sikring av vannforsyningen ikke kan oppnås med systemtilpasninger uten nye naturinngrep. Vi syns søknaden kunne vært bedre opplyst når det gjelder allerede prøvde og mulige alternativer. Beslutes det å gjøre omsøkte inngrep bør avbøtende tiltak (jf. søknaden) gjøres for å reduserer skade på natur.

For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at det i søknaden oppgis at Herje kraftverk har en minstevannføring på 100 l/s (sommer). I følge konsesjonen av 11.05.2009 punkt 1, om vannslipping og vassuttak, skal det slippes minstevannføring forbi inntaket i Herjeelva på 160 l/s i perioden fra 1. mai til 30. september. Resten av året skal det slippes 50 l/s.

Konklusjon

Levende genbank for laks- og sjøørret drives for å oppfylle nasjonale og internasjonale forpliktelser på miljøområdet. Genbankdriften gjør det mulig å bevare unike stammer av Atlantisk laks og deres genetiske variasjon de årene det gjøres tiltak, blant annet for å fjerne lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* i de aktuelle vassdragene. Andre anadrome fiskearter som finnes i disse vassdragene, som ørret/sjøørrestammene ivaretas på samme måte inntil truslene er borte. Vi mener at dette samfunnsmessige hensynet er såvidt tungtveiende at genbankanlegget bør sikres tilstrekkelig vanntilførsel og vannkvalitet i kritiske perioder ved utfall av kraftverk og strømforsyning. Fylkesmannen tilråd på denne bakgrunn konsesjon til omsøkte vannuttak. Det bør vurderes avbøtende tiltak på den delen som ved hendelser kan tørrellegges.

Med hilsen

Stein-Arne Andreassen (e.f.)
miljøverndirektør

Kari Tønset Guttvik
seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Kopi:

Fylkesmannen i Møre og Romsdal	Fylkeshuset	6404	MOLDE
Rauma kommune		6300	ÅNDALSNES
Norges vassdrags- og energidirektorat	Vestre Rosten 81	7075	TILLER
Miljødirektoratet	Postboks 5672 Sluppen	7485	TRONDHEIM